

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Геолого-географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

Силабус курсу
"ГЕОГРАФІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ"

Обсяг:	3 кредити ЄКТС / 90 годин
Семестр, рік	семестр 4, рік навчання – 2 д/в; семестр 7, рік навчання 4 на з/в
Дні, час, місце:	згідно з розкладом
Викладач:	Сич Віталій Андрійович; доктор географічних наук, професор, професор кафедри економічної та соціальної географії і туризму
Контактний тел.	+38 (0482) 68-76-93
Е-mail:	vitsych@onu.edu.ua
Робоче місце	геолого-географічний факультет, кафедра економічної та соціальної географії і туризму
Консультації	Очні консультації: згідно з графіком, затвердженим на засіданні кафедри Онлайн-консультації: телефон, ZOOM (запрошення надсилається в групу Telegram), соціальні мережі

КОМУНІКАЦІЯ

Спілкування в аудиторії за розкладом.

Інші види комунікації: група в Telegram, консультації за розкладом

e-mail: vitsych@onu.edu.ua

телефон: (0482) 68-76-93

соціальні мережі: Telegram, Viber

аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни – особливості організації, режиму охорони та просторового розподілу природно-заповідних територій світу.

Пререквізити навчальної дисципліни.

Ефективність засвоєння змісту дисципліни "Географічні основи організації заповідної справи" значно підвищиться, якщо студент попередньо опанував матеріал таких дисциплін як: "Ландшафтознавство з основами ландшафтного планування", "Біогеографія з основами екології", "Землезнавство", "Основи геоєкології та сталого розвитку",

Постреквізити навчальної дисципліни.

Дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, уміння і навички, що здобуваються після закінчення вивчення даної дисципліни: "Економіка природокористування", "Природокористування в берегових системах", "Екологічна етика", "Менеджмент природних ресурсів та природоохоронної діяльності", "Основи рекреаційно-туристичного природокористування", "Географічні основи природокористування", "Природно-ресурсний потенціал України".

Мета курсу - вивчення особливостей природно-заповідних територій з метою розробки режимів їх охорони та раціонального використання, формування системи знань про основні закономірності взаємодії людини і природи.

Завдання. Основними завданнями вивчення дисципліни "Географічні основи організації заповідної справи" є набуття знань щодо ролі та місця заповідних територій в житті біосфери, законів заповідування і охорони заповідних територій, історію і стан заповідної справи в Україні й у світі; знання класифікації заповідних територій та встановлення характерних ознак, переліку дій та виду господарської діяльності; дослідити

необхідність збереження у природному стані геосистем, які мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність для аналізу екологічних умов регіонів, для рекреаційно-туристичної діяльності, здійснення екологічної освіти та екологічного виховання населення.

Очікувані результати. У результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати** наукові засади заповідної справи; категорії територій та об'єктів природно-заповідного фонду України; міжнародну класифікацію та сучасний стан всесвітньої мережі природних резерватів, об'єктів всесвітньої природної спадщини та водно-болотних угідь міжнародного значення; структуру, передумови та принципи створення мережі заповідних територій; особливості природних резерватів окремих регіонів світу та України;

вміти аналізувати просторове розміщення заповідних об'єктів на певній території, користуючись критерієм репрезентативності; визначати диференційовані режими щодо охорони заповідних територій; дати характеристику заповідного об'єкту та території, обґрунтувати доцільність створення заповідного об'єкту та території; виділяти “екологічний каркас” території за означеними критеріями, аналізувати та обґрунтовувати створення екологічної мережі; аналізувати оптимальність використання заповідних територій та об'єктів у природоохоронних, науково-дослідних, рекреаційно-туристичних цілях та для потреб моніторингу навколишнього природного середовища.

ОПИС КУРСУ

Методи і форми навчання:

Курс буде викладений у формі лекцій (30 год.) та практичних занять (16 год.), організації самостійної роботи студентів (44 год.) на д/в та у формі лекцій (14 год.) та практичних занять (4 год.), організації самостійної роботи студентів (72 год.) на з/в.

Основна підготовка студентів здійснюється на лекційних та практичних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета студентами денної форми навчання під час семестру. Під час викладання дисципліни використовуються методи навчання: словесні (лекція, пояснення); наочні (демонстрація презентації з картами, графіками, фото та відеосюжетами); практичні (практичні роботи); робота з підручником (під керівництвом викладача, самостійна робота студентів).

Зміст навчальної дисципліни.

Змістовний модуль 1. Науково-теоретичні засади та організація заповідної справи

Тема 1. Поняття та сутність заповідної справи. Історія становлення заповідної справи як науки

Тема 2. Законодавчі акти щодо розвитку заповідної справи в Україні. Міжнародні договори в збереженні ландшафтного і біологічного різноманіття

Тема 3. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.

Тема 4. Міжнародна класифікація природоохоронних територій МСОП. Біосферні резервати. Об'єкти Світової природної спадщини. Водно-болотні угіддя міжнародного значення.

Тема 5. Поняття про екологічні мережі. Європейські програми створення екомережі, екологічна мережа України, регіональні схеми екомереж.

Тема 6. Створення об'єктів природно-заповідного фонду, їх оцінка та управління.

Тема 7. Наукова робота на територіях ПЗФ, їх охорона та можливість використання в екологічному туризмі.

Змістовний модуль 2. Характеристика, режим та просторовий розподіл природоохоронних територій світу

Тема 8. Особливості просторового розподілу природоохоронних об'єктів України

Тема 9. Природоохоронні території Північної та Західної Європи

Тема 10. Природоохоронні території Центральної, Східної та Південної Європи

Тема 11. Характеристика національних парків і заповідників Азії

- Тема 12. Особливості та визначні пам'ятки природних резерватів Африки
 Тема 13. Національні парки й заповідники Північної Америки
 Тема 14. Природоохоронні території Південної Америки
 Тема 15. Особливості природних резерватів Австралії й Океанії

Перелік основної рекомендованої літератури

1. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи: Навч. посібн. Рівне: РДТУ, 2000. 239 с.
2. Грищенко Ю.М., Якимчук А.Ю. Природно-заповідні території та об'єкти лісового фонду (організація, охорона, управління). Навч. посіб. Рівне: Волинські обереги, 2007. 144 с.
3. Давиденко В.М. Заповідна справа: Навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2001. 140 с.
4. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник. / За ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. К.: 2003. 306 с.
5. Ковальчук А.А. Заповідна справа: науково-довідкове видання. Ужгород: "Ліра", 2002. 328 с.
6. Міждержавні природно-заповідні території / Під ред. Т.Л.Андрієнко. Київ: Міжвідомча комплексна лабораторія наукових основ заповідної справи НАН України та Мінекобезпеки України, 1998. 132 с.
7. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. Навч. посібн. К.: Арістей, 2007. 480 с.
8. Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення. К.: ТОВ "Центр екологічної освіти та інформації", 2009. 332 с
9. Сич В. А., Яворська В. В., Коломієць К. В. Основи екологічного туризму: навч. посіб. 2-е видання, доповнене. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2018. 240 с.
10. Солодкий В.Д. та ін. Заповідна справа: Підручник. Чернівці: Буковина, 2005. 288 с.
11. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л. та ін. Заповідна справа: Навч. посібник. Харків: НТУ "ХПІ", 2002. 240 с.
12. Топчієв О. Г., Яворська В. В., Сич В. А., Коломієць К. В. Рекреаційно-туристичний потенціал: напрями систематики і кваліметричної оцінки. Навчальний посібник. Одеса : Бондаренко М.О., 2022. 280 с.
13. Фурдичко О.І., Сівак В.К., Солодкий В.Д. Заповідна справа в Україні: Підручник. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 336 с.
14. Якимчук А.Ю. Економіка та організація природно-заповідного фонду. Рівне: Ред.-вид. Центр НУВГП, 2007. 208с.

ОЦІНЮВАННЯ

Методи поточного контролю: усне опитування, оцінювання семінарських доповідей та виконання індивідуальних завдань

Форми і методи підсумкового контролю: залік.

Розподіл балів, які отримують студенти:

Поточний контроль та семінарські заняття															Підсумковий контроль (залік)	Сума балів
Змістовий модуль №1							Змістовий модуль №2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15		
5	5	5	5	5	5	5	10	5	5	5	5	5	5	5	20	100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів

Для студентів, які набрали впродовж семестру сумарно меншу кількість балів, ніж мінімум для іспиту (60) допускається написання реферату за темами лекційних, семінарських занять чи самостійної роботи, за які отримана незадовільна оцінка.

Самостійна робота студентів.

Робота студентів складається з самостійного вивчення з певного переліку тем або тем, що потребують поглибленого вивчення. Самостійна робота (СР) контролюється у вигляді контрольних робіт, колоквиумів і звітів.. Питання з тем, що відведені на самостійне вивчення включені до контрольних заходів. Увесь обсяг СР містить завдання які вимагають від студента систематичну самостійну роботу.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Підсумковий контроль здійснюється в аудиторії, у разі відсутності або низького результату перескладається одноразово протягом двох тижнів в день планової консультації. У разі недотримання політики щодо дедлайнів та перескладання контрольні заходи вважаються не зданими.

Політика щодо академічної доброчесності:

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Неприйнятним у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікронавушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо).

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: зниження результатів оцінювання поточного та підсумкового контролю; повторне проходження оцінювання; призначення додаткових контрольних заходів, що регламентується «Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців ОНУ імені І.І.Мечникова»
https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/acad_council/polozhennya-antiplagiat-2021.pdf

Політика щодо відвідування: відвідування лекцій – вільне, семінарських занять – обов'язкове, запізнення не бажані. Бали за відвідування занять не нараховуються.

Мобільні пристрої: Мобільні пристрої (смартфон, планшет тощо) дозволяється використовувати лише під час підготовки семінарських завдань в процесі заняття з дозволу викладача.